

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5.

Fylke: Nord-Trøndelag.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Løylandel

Emne: Valsbering.

Bygdelag: Løylandel

Oppskr. av: Tode Pedersen

Gard: Brin 100

(adresse): Løylandel i Namdal.

G.nr. 87. Br.nr. 4.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Eige røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Ad. spørsmål 1. Det har frå gammal tid vore vanleg å berå heim vatn i to bytter - først til eit vatsat. Dette heit kalla eit "bårte". Lunda beringa tviler bårteet heilt på vinstre aksla og roter på stria. Slik at ein bytta bli haldt fast med vinstre handa eit like stykke framme for kroppen og derom du bytta som ein held i høge handa kjem til tunge eit grande altanfor ryggen på dei som ber vatnet. Bårteet er laga av ein tvistfi bjørtestrang, som er omakta til solis at det er breiast på midten og har ein iukala opening for aksla - ikkje for halsen. Eg minnest frå min ungdom at til bårteet var fast ein vidjesperring til kvar ende av bårteet med ein bjørte i enden av vidja. I den seinare tid er vidja bytt om med jarn tråd og jarntråd. I to bytter til å berå vatn i vart nytta om lag til århundradet stiftet. No er det ikkje mannen på dei ymse delar av bårteet - var ikkje nytta her i bygda, det er veit.

Ad. 2. Å berå heim vatn i Nam som var laga til det bårteet, er ikkje kjend.

3. Mellom ikkje har det her i bygda vore

brækely á selki valskaret. þá ei ski om vinkern
og skær del heim framfordi.

Nd. 4. Det er helst mannfalka þá gærðir som þær
státt for valberinga. Í sumu hólum nær dettu
er bekkur frá gærðum þá annar allur, má
kinnfalka gæra kinnet. Som valberingar
og de helst. slíkt som er fjellvalsum. Aldur
þótt.

Nd. 5. Valberinga er det. iktzi om yfji om no.
- kortzi þá stóru eller smá brútt

Nd. 6. Því i lida val del. þá stóru gærðum mygja
godu kóyrt. heim valn i stóru þar, stampar.
eller stóru lynnur - selki þá slétt om vinkern
og þá voyn om sémarm. Gjennom bejgdu
kinn eit stóru elv, og frá domme slva val.
so valn el. - frá kóyrt til manni og gærðum
þá kóyrtand.

Nd. 7. Því for lida er ein jómbl. og þri báði
valbering. og valskóyring. Mest til þótt heim
- stóru og smá - er det nemlig lapt ein spiring.
valn báði til tókna og kóyrt.

Men eit gannan vinkern som l. d. iau þótt
del. líkabel at jórda telur til so mygja at
spiring valskóyrtu frýgar alt., og de lgt. ein
líkt i det síru spile á gæra brútt av dem
garnle máttu á henta heim valn þá - og
de telet. med kóyrt. Gj. teint. slend. blir det.
i dei heimarm, deo dei þar mytta hrestokkar til
valspring, for da þann ein iktzi þá del. lína og
med elektrisk varme. Þó fall má ein kettur
med at ein iktzi þá alt. valn. for val jómset
leite.

Dr. Tr.
Køylandet

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

Bygdøy i april 1948.

Tilleggsspørsmål til emne nr. 5, Vannbæring.

Vennligst svar på dette papir med blyant og send det så fort råd er i den lille konvolutt.

Brukte eller bruker en å la flyte noen gjenstander på vannet eller melken når en bar eller kjørte væskene en lengre vei for å hindre at væsken skvulper over?

Brukte eller bruker en:

- 1) Treskiver, løse lokk (med eller uten håndtak)?
- 2) a) Trekors?
b) Trekors med en liten knott i midten for lettere å kunne løfte det?
- 3) Noen trestykker?
- 4) Gress, halm, løvkvister, store blad, gran- eller enekvister?
- 5) Is eller snø?
- 6) Kjerald, skål, bøtter, trefat?
- 7) Korkskiver?
- 8) Hva kaller en slike ting for (skuljefjæl, flottor, bøk, flæ, flyteskiver)? *Ein brukte ikkje noko namn på trefatstykke*
- 9) Fanns det noen forseggjorte gjenstander til det bruket? *Nei*

Nei
Nei
Nei
Nei

--- o o o ---

*Den tid ein hev i bygda brukte å kera vatn i byttor
der kjøken, fjøs og stall - var det vanleg at ein lagde eit
kreslykke (sp. 3) i bytta, so vatnet ikkje skulde skvæle over. I fjøsdi
ein vatnet heim i stórre kar - la ein bytta som var av tre ovan-
på vatnet - for at vatnet ikkje skulde skvæle over kar kanden.
Derimot kjøknen og ikkje tid at dei gjorde noko seitt - når
ein bar inn mjølka frå fjøset*

Herad   *Køylandet, Sandal.*
Uppteiknar   *Peder Pedersen.*

1589
~~1588~~
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

N. Tr.
Høylandet

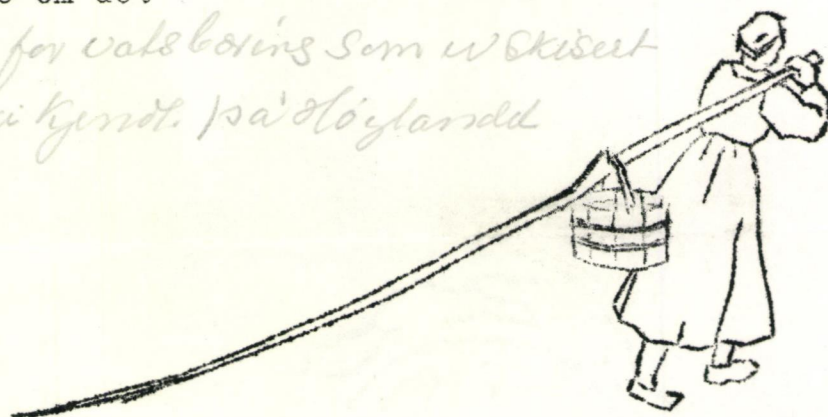
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen åt den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninge kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det?

*Den måten for vatebæring som er skissert
er for meg ikkje kjend. På Høylandet
i Skandau.*

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel? *Nei.*

Har ein bruka kumøkk til brensel? *Nei.*

Peter Pedersen

1982

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING